

مطالعه تطبیقی دروس عمومی کارشناسی در دانشگاه‌های میسوری، یوسی داویس، بیروت و تهران

عرفانه قاسم پور^۱، رضوان حکیم‌زاده^۲، احمد ملکی پور^۳، احترام قاسم پور^۴

تاریخ دریافت: ۹۴/۳/۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۶/۱۵

چکیده

نیاز بیش از پیش دانش‌آموختگان به اطلاعات و مهارت‌های عمومی، توانمندی در دسترسی به اطلاعات، برقراری ارتباطات مؤثر، تجزیه و تحلیل مسائل و ارائه‌ی راه و حل‌ها، تفکر خلاق و شناسایی محیط ملی و بین‌المللی ضرورت وجود دروس عمومی دانشگاه‌ها را تبیین می‌نماید. پژوهش حاضر به دنبال بررسی کمیت و کیفیت این دروس در نظام آموزش عالی ایران با مطالعه و بررسی تطبیقی چندی از دانشگاه‌های جهان می‌باشد. محورهای اصلی در این پژوهش، بررسی چگونگی سنجش و تغییرات در برنامه‌ها، مقررات آموزشی، موضوعات، دوره‌ها و واحدهای درسی آموزش عمومی است. طی مطالعه دانشگاه‌های نمونه نکات مثبت و قابل تأمل از این مطالعه حاصل شده است که می‌توان برای بهبود برنامه دروس عمومی در دانشگاه‌های ایران پیشنهاد نمود.

واژگان کلیدی: دروس عمومی، برنامه درسی، مطالعه تطبیقی، دانشگاه، کارشناسی

مقدمه

آموزش عمومی یا دروس عمومی در نظام‌های آموزش عالی، از قبل از قرن هجده میلادی و تا اوایل آن، نه به عنوان «آموزش عمومی» بلکه با اصطلاح «آموزش لیبرال» معرفی می‌شد. در آموزش لیبرال، تمامی دانشجویان می‌بایست به نحو مطلوبی از مجموع کارهای علمی و ادبی کلاسیک، فلسفه، زبان‌های خارجی، منطق و علم معانی بیان، کسب اطلاعات می‌کردند؛ چرا که در این مدل تأکید بر داشتن مبانی وسیع و جامع از دانش، پرورش حس قدرشناسی از دانش، داشتن توانایی تفکر و حل مسائل بوده است. در اواخر قرن نوزده

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه تهران، ایمیل: Erfane68@gmail.com

۲. دانشیار گروه روش‌ها و برنامه‌های آموزشی دانشگاه تهران، ایمیل: Hakimzadeh@ut.ac.ir

۳. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه تهران، (نویسنده مسؤل)، ایمیل: Malekipour@ut.ac.i

۴. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه تهران، ایمیل: Ehteram65@gmail.com

میلادی و به دنبال فشارهای اجتماعی ناشی از تحولات اجتماعی گسترده در جوامع آمریکایی و اروپایی برای تحول نظام آموزش عالی در این جوامع، تأکید بر آموزش عملی و کاربردی به منظور آماده کردن دانشجویان برای دنیای کار (در آن زمان) بیشتر شد. برای مثال، تصویب «قانون موریل» در ۱۸۶۲ م. با تأکید بر ارائه رشته‌ها و برنامه‌های کاربردی و تکنیکال در آموزش عالی، از جمله‌ی این موارد بود؛ لذا رشته‌ها و برنامه‌های درسی کار محور، تکنیکی و عملی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفتند (عارفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۷).

مفهوم آموزش عمومی از جهان باستان و مدرن ردیابی شده است. آموزش عمومی تئوری تکامل یافته آموزش و پرورش به تناسب همه دانشجویانی است که در زمان خود زندگی می‌کنند. از آنجا که آموزش و پرورش لیبرال متناسب با تمامی دانشجویانی نمی‌باشد، از مفهوم آموزش عمومی متمایز می‌شود. در تلاش برای تعریف آموزش عمومی متمایز از آموزش و پرورش لیبرال، بیکر^۱ به شش ویژگی اشاره می‌کند. او آموزش عمومی را با عناوینی چون «آموزش و پرورش جهانی»^۲، «آموزش و پرورش عملی»^۳، «آموزش شهروندی»^۴، پارادایمی که به «تعلیم تمامی انسان‌ها»^۵ می‌پردازد، «آموزش انفرادی»^۶، و «نیروی یکپارچه»^۷ یاد می‌کند. بنابراین آموزش و پرورش عمومی بر شهروندی، «تمامی انسان‌ها» و فرد و جامعه متمرکز شده است. آموزش عمومی «ظهور روح دموکراتیک در آموزش عالی است که توانایی‌های وسیع‌تر و گسترده‌تری را برای طالبان خود فراهم می‌کند.» در حالی که آموزش لیبرال آموزشی موضوع محور، با بدنه‌ای نسبتاً ثابت از محتوا مواد درسی و سازماندهی منطقی است. هدف آن نیز پرورش تفکر انعکاسی است که تأکید کمتری بر رفتار دارد و متقاضیان آن نیز نخبگان فکری هستند. از سوی دیگر، آموزش عمومی، بیشتر در رابطه با یادگیرنده است تا محتوی. اهداف آن عبارتند از توسعه فردی در جنبه‌های مختلف و تأکید بر سودمندی رفتاری و اجتماعی دارد و همچنین به توسعه فکری

-
1. Baker
 2. universal Education
 3. practical Education
 4. education for Citizenship
 5. educates The Whole Man
 6. individualized Education
 7. unifying Force

به عنوان یک نتیجه یادگیری می‌نگرد (زاید^۱، ۲۰۱۳: ۴۲)؛ لذا آموزش عمومی تا حد زیادی از آموزش و پرورش لیبرال در مفروضات اساسی آن، جهت‌گیری ایدئولوژیک، روش آموزشی، ساختار برنامه و اهداف نهایی متفاوت است (زاید، ۲۰۱۳: ۴۳).

هدف از آموزش عمومی آن است که دانشجویانی تربیت نماید که از طریق دوره‌هایی در برخی از موضوعات بنیادین دانش بشری مانند ریاضیات، علوم، زبان و ادبیات انگلیسی، علوم اجتماعی از آموزش و پرورش گسترده و جامع برخوردار باشند. علاوه بر این، «یک وسیله اصلی برای پرورش ظرفیت‌های از جمله ارتباطات، تفکر انتقادی، استدلال کمی و ادغام دانش» محسوب می‌شود. مهارت‌های عملی و فکری فوق جهت آماده سازی دانشجویان برای شهروندی دموکراتیک در نظر گرفته شده است (دانکن^۲، ۲۰۱۴: ۱). دوره‌های آموزش عمومی به عنوان یک درس مشترک به دنبال گسترش و رشد مهارت‌های ارزشمند دانشجویان مانند انسجام فکری، ارتباطات، استدلال کمی و تفکر انتقادی، که برای یادگیری مادام‌العمر ضروری است. در اصل، این دوره‌ها پایه و اساس دانش مورد نیاز برای فارغ‌التحصیلان ارائه می‌دهد تا شهروندان مناسبی برای جهان در حال تغییر شوند (نلسون لید^۳ و گارور^۴، ۲۰۰۹: ۲۴۸). بنابراین حیطه‌ی آموزش عمومی در آموزش عالی در کنار حیطه‌های تخصصی، پژوهشی و توسعه‌ی دانش از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ خصوصاً در دنیای کنونی که بیش از پیش نیاز به دانش آموختگان دارای اطلاعات و مهارت‌های عمومی، توانمند در دسترسی به اطلاعات، برقراری ارتباطات مؤثر، تجزیه و تحلیل مسائل و ارائه‌ی راه حل‌ها، تفکر خلاق و شناسایی محیط ملی و بین‌المللی احساس می‌شود (عارفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۴). این حیطه شامل مؤلفه‌ها و اهدافی است که به یک رشته خاص علمی تعلق ندارند. گرچه ابعاد «آموزش عمومی» از حیطه‌های متفاوت دانش بشری شکل گرفته است، ولی همان طور که عبارت نشان می‌دهد، خاص فراگیرندگان یک رشته‌ی خاص علمی نیست و برای همه فراگیرندگان و دانشجویان در نظر گرفته شده است. در تعریف می‌توان بخش عمومی برنامه‌ی درسی آموزش عالی را به عنوان بخش رسمی از آموزش دوره‌ی کارشناسی تلقی کرد که در کنار درس‌های

-
1. Zayed
 2. Duncan
 3. Nelson Laird
 4. Garver

تخصصی و اصلی، به همه‌ی دانشجویان به طور مشترک ارائه می‌شود (عارفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۵).

دانشجویان مقطع کارشناسی مایل هستند در کلاس‌های مربوط به رشته و یا آماده سازی شغلی شرکت نمایند. اگر شرکت در دوره‌های برنامه آموزش عمومی (GEP) اجباری باشد، آن‌ها طالب کلاس‌هایی هستند که تکالیف و مسئولیت‌های کمتری داشته باشد (موفری^۱، ۲۰۱۴: ۲۰۹). در تاریخچه‌ی برنامه‌های درسی آموزش عالی، موافقت‌ها و مخالفت‌های متعددی پیرامون نقش و جایگاه برنامه‌ی درسی عمومی در کنار برنامه‌ی درسی تخصصی دانشگاه‌ها صورت پذیرفته است. گرچه موقعیت، حضور و فعالیت این بخش از برنامه به طور رسمی در تاریخ برنامه‌ی درسی آموزش عالی قدمت چندانی ندارد. ولی به طور کلی از جایگاه خاصی برخوردار بوده و نظرات متعددی در خصوص ابعاد کمی و کیفی آن مطرح شده است (عارفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۶).

بدین ترتیب، ضمن تأکید بر آموزش و تربیت حرفه‌ای تخصصی، آموزش عمومی نیز جایگاه خود را در آموزش‌های دانشگاهی (در دوره‌های کاردانی و کارشناسی) حفظ نموده است و این بخش از برنامه‌ی درسی به عنوان جزء جدایی ناپذیر و عنصر اساسی از برنامه‌ی درسی آموزش عالی در نظام‌های مختلف شناخته شده است. برای مثال، در حدود ۸۵ درصد از کالج‌ها و دانشگاه‌های آمریکایی، دانشجویان ملزم هستند که بخش آموزش عمومی خود را تکمیل کنند. در کشور ایران، صد درصد دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ملزم هستند که برنامه‌ی درسی عمومی را به دانشجویان ارائه دهند و دانشجویان نیز موظف به گذراندن این دروس هستند (عارفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۸).

امروزه، فردی که از آموزش لیبرال برخوردار شود قادر است تا اشکال مختلفی از درک را بنیان نهد، چشم انداز شناختی خود را افزایش دهد، مفاهیم مختلف را دریابد، بر روش‌های مختلف پژوهش تسلط یابد و توانایی قضاوت استدلال‌های مختلف را کسب نماید که به موجب آن گزاره‌های درست را از نادرست، استدلال معتبر از نامعتبر و قضاوت‌های درست را از نادرست متمایز می‌سازد. آموزش و پرورش لیبرال تأکیدش بر بعد شناختی_رهایی از جهل_ می‌باشد که ظرفیتی برای شرکت در طیف گسترده‌ای از

فعالیت‌های دانش محور برای فرد را فراهم می‌آورد (پرینگ^۱، ۱۹۹۳: ۴۹). هاتچینز دانشگاه‌ها را که دانشجویان را تنها برای شغل تربیت می‌نماید مورد انتقاد قرار داد و اعتقاد داشت که دانشجویان از طریق ادبیات باستان یاد می‌گیرند که چگونه خودشان را به روشنی بیان نمایند و به مهارت‌های مهم تفکر موثر دست یابند (آلدگتر^۲، ۲۰۱۵: ۹). این آرمان درباره هدف آموزش و پرورش با فلسفه آموزش و پرورش پیشرو (مترقی) در آن زمان متناقض است. دیویی دیدگاه‌های هاتچینز از آموزش و پرورش را مورد انتقاد قرار می‌دهد. دیویی معتقد است که هدف از آموزش و پرورش تنها توسعه عقلانی به بیان هاتچینز نمی‌باشد بلکه هدف بهبود دموکراسی در کل جامعه آمریکا می‌باشد (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۱۰). دیویی بیان می‌کند که دانش آموزان با زمینه‌های اجتماعی، دانش، ایده‌ها و انتظارات متفاوتی به مدرسه می‌آیند، و از آن‌ها انتظار دارند که مدارس آنچه که در زندگی روزمره تجربه کرده‌اند را به آنان ارائه دهد و همچنین کمک نماید تا چگونگی عملکردی موثر در جامعه‌شان را دریابند. دیویی شکست مدارس در رسیدن به این نیاز را «اتلاف در آموزش و پرورش» نامیده است. همچنین هیرش^۳ معتقد است که «هدف اصلی از آموزش و پرورش در جوامع انسانی، فرهنگ پذیری؛ انتقال اطلاعات خاص به کودکان که میان گروه بزرگسالان مشترک است، محسوب می‌شود.» در این دیدگاه روابط میان فردی به عنوان مهارتی کلیدی مورد تاکید است که برنامه درسی باید در دانشجویان پرورش دهد تا ارتباط و احساس حس تعلق به فرهنگ در آنان رشد یابد. بنابراین امروزه معنای آموزش و پرورش از فرد تحصیل کرده به عنوان فردی با سواد خواندن و نوشتن فراتر رفته است، این مهارت‌ها برای عملکرد موثر فرد در محیط اجتماعی پیچیده امروز کافی نمی‌باشد. (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۹).

در سال ۲۰۰۰ نزدیک به ۳۰ درصد از دانشجویان را اقلیت‌های قومی-نژادی تشکیل می‌دادند. جنبش‌های اجتماعی، تنوع‌های نژادی، محیطی مطلوب را برای بازاندیشی مشارکت‌های فرهنگی از دیدگاه زنان و اقلیت‌های قومی، و همچنین ارجحیت دیدگاه جهانی و غیر غربی نسبت به دیدگاه آمریکایی و غربی ایجاد نموده‌اند (برینت و دیگران، ۲۰۰۹: ۶۱۱). بدیهی است که فلسفه و نگرش مؤسسات تعیین کننده ارزش‌های نهادینه شده

-
1. Pring
 2. Aldegether
 3. Hirsch

در دوره‌های عمومی می‌باشد. امروزه تمرکز بر دوره‌هایی است که تفکر خلاق و انتقادی را توسعه دهد و افرادی تربیت نمایند که نسبت به جهان متغیر افراد خود آگاه باشد و رویکردهای آموزش عمومی از آموزش لیبرال به سمت رویکردهای عملی‌تر که متناسب با تغییرات اجتماعی امروز است، حرکت نموده است. (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۱۳). از آنجا که اهداف آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای دموکراتیک یا غیر دموکراتیک - تربیت دانشجویانی است، که دانش مورد نیاز جامعه را به آن‌ها فراهم کنند، این سوال مطرح می‌شود که چه نوع آموزش و پرورشی سطح قابل قبولی از رشد عقلانی و فردی را ارائه می‌دهد تا دانشجویانی تربیت نماید که عضوی فعال در جامعه خود باشند؟ بر این اساس رئیس سابق دانشگاه هاروارد بر این باور بود که دانشجویان به دوره بیشتری در حوزه علوم انسانی، زبان، هنر، و ریاضیات نسبت به آنچه در حال حاضر می‌گذارند، نیاز دارند. بنابراین به دنبال طرحی بودند که دوره‌ها و مواد درسی بیشتری را در این زمینه شامل شود (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۸)؛ لذا دانشگاه هاروارد برنامه درسی هسته‌ای خود را در سال ۱۸۸۴ کنار گذاشت و یک سیستم انتخابی در قلب برنامه درسی خود معرفی نمود که چشم انداز آموزش عالی آمریکا برای همیشه تغییر داد. این دوره‌ها دربرگیرنده مجموعه‌ی واحدی از دروسی است که با شرایط توزیعی برای فارغ‌التحصیلی ارائه شده است. موضوعات دوره‌ها متنوع هستند و برتری در مطالعه موضوعات و متون وجود ندارد. مدل توزیعی این اجازه را به دانشجو می‌دهد که از میان دوره‌های معرفی شده از رشته‌های متنوع و روش‌های پژوهشی انتخاب نمایند. در حالی که برنامه درسی هسته‌ای در ایالت متحده بر مجموعه‌ای از دانش و پایه‌ای مشترک برای گفتگو تاکید دارد و مستلزم آن بود که دانشجویان کارهای باستان و آرمان‌های شکل دهنده تمدن غرب و مسیحیت را دریابند. مدل توزیعی اغلب رویارویی دانشجویان را با چشم اندازها و بحث‌های متنوع ترغیب می‌کنند. مدل توزیعی آموزش عمومی به سرعت از مدل هسته‌ای سنتی در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم سبقت گرفته است. (شانکمن، ۲۰۱۲: ۴).

همان طور که کمیته هاروارد آموزش عمومی و آموزش تخصصی در جهان مدرنیته برای تکمیل نیاز به دکتر و مهندس ضروری می‌داند (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۱۰). سراسر تاریخ و حتی در حال حاضر نیز به منظور حمایت از منافع اصلی آموزش و پرورش برای توسعه انسانی، دانشگاه‌ها نقش انتقادی در آماده سازی دانشجویان برای موفقیت شغلی بازی

می‌کنند. دانشگاه‌ها مدام با ایجاد تعادل میان اهداف آموزشی که دنبال توسعه حقیقت و اخلاق هستند با اهداف ابزاری‌تری که آماده سازی شغلی و توسعه مهارتی است، در کشاکش می‌باشند (شانکمن، ۲۰۱۲: ۳).

آموزش عمومی به عنوان حرکتی فرهنگی محسوب می‌شود. اگرچه اصطلاح «آموزش عمومی» و «آموزش لیبرال» در جای هم به کار می‌روند، آموزش عمومی از اوایل قرن بیستم به عنوان جنبش خودآگاهانه در تضاد با آموزش لیبرال سرچشمه می‌گیرد. در جایی که تمرکز آموزش لیبرال بر مطالعه میراث تمدن غرب با هدف توسعه عقلانی دانشجویان و ارزش نهادن بر فرهنگ صورت می‌گیرد. جنبش آموزش عمومی، با الهام از کار جان دیویی و به نوبه خود از دیگر ترقی خواهان قرن بیستم، در یکپارچه سازی دانش با اهداف تعامل با مشکلات تمدن معاصر متمرکز است (برینت و دیگران، ۲۰۰۹: ۶۰۷). شروع آموزش عمومی از دهه‌ی ۱۹۳۰ تا دهه‌ی ۱۹۴۰ توسط تمامی متخصصان مورد تایید است. این حرکت شامل اساتید و مجریان بانفوذ از جمله هاتچینز، آدلر، مک کونن می‌شود. (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۹).

آموزش عمومی، به طور متوسط، حدود ۳۰ درصد از برنامه آموزشی دوره کارشناسی عمومی را تشکیل می‌دهند. در نتیجه نشان دهنده یک ویژگی مهم از تجربه علمی دانشجویان در کالج‌ها و دانشگاه‌های آمریکا می‌باشد. (برینت و دیگران، ۲۰۰۹: ۶۰۵). این آموزش‌ها به دوره‌های دانشگاهی اشاره دارد که به دانشجویان واگذار می‌شود تا مهارت‌های عمومی و اصلی که به موفقیت آنان کمک می‌کند، کسب نمایند. هدف از این دوره‌ها، تربیت دانشجویانی با دانش گسترده، مهارت‌های مطالعه، تفکر و نوشتن می‌باشد. تاکید دانشگاه‌ها بر این دوره‌ها نشان دهنده فلسفه، ارزش‌ها و فرهنگ مؤسسات می‌باشد (آلدگتر، ۲۰۱۵: ۸). طراحی آموزش عمومی یک تجربه علمی مشترک برای دانشجویان دوره کارشناسی در تمام دانشگاه‌ها فراهم می‌کند، برنامه درسی، دستیابی به شایستگی اساسی در نوشتن، زبان خارجی، تحقیق علمی، دانش فرهنگی، و دانش پژوهی میان رشته‌ای را تضمین می‌نماید (سند برنامه درسی هسته‌ای کارشناسی^۱ دانشگاه تولین^۲، ۲۰۱۱-۲۰۱۰: ۱).

1. Undergraduate Core Curriculum
2. Tulane University

با توجه به آنچه گفته شد، علی‌رغم آن که ثبات و وجود برنامه درسی عمومی در آموزش عالی غیرقابل انکار است؛ در مورد چگونگی کمی و کیفی آن همیشه بحث‌هایی بوده است. بررسی تفاوت‌ها در میان دروس عمومی دانشگاه‌های ایران و سایر دانشگاه‌های دنیا به شناسایی نقاط ضعف و همچنین حوزه‌های عملی که می‌تواند به بهبود این دوره‌ها منجر شود، کمک کننده خواهد بود. هدف از نگارش این مقاله از آن جا نشئت می‌گیرد که نگارندگان بر این باورند که دوره‌های عمومی ارائه شده در دانشگاه‌های ایران کارایی لازم را در دستیابی به اهداف مورد نظر را نخواهند داشت. در همین راستا در این پژوهش بر آن شدیم که با مطالعه آموزش عمومی سایر دانشگاه‌های موفق جهان و مقایسه تطبیقی با دانشگاه تهران، به نقاط ضعف و مثبت دروس عمومی بهتر پی ببریم تا بتوانیم برنامه درسی مطلوب‌تری در جهت رسیدن به اهداف مورد نظر داشته باشیم.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، پژوهشی تطبیقی است که با هدف توصیف و بررسی آموزش عمومی دانشگاه‌های مختلف و در نهایت ارائه راهکار برای بهبود وضعیت آموزش عمومی در ایران صورت گرفته است. این پژوهش از روش تحلیلی-اسنادی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده نموده است. در این مطالعه تلاش بر آن است که با روش تطبیقی و مطالعه اسناد موجود در حوزه دوره‌های آموزش عمومی دانشگاه‌های مختلف به درک و تفسیر ماهیت و چگونگی دوره‌های عمومی بپردازد. بررسی اسناد و مدارک موجود در دانشگاه‌های معتبر نشان می‌دهد که تمامی دانشگاه‌های کشورهای آمریکا، کانادا، استرالیا و آسیا در زمینه آموزش عمومی در آموزش عالی تلاش نموده‌اند. براین اساس با استفاده از روش نمونه‌گیری پژوهش به صورت طبقه‌ای تصادفی از میان دانشگاه‌های جهان، دانشگاه‌های ایالتی میسوری، دانشگاه یوسی‌داویس، دانشگاه آمریکایی بیروت و دانشگاه تهران مورد مطالعه قرار گرفته است. منطق انتخاب حوزه‌های جغرافیایی به عنوان طبقات نمونه آن بود از بین دانشگاه‌های آمریکا، اروپا و ویژگی متمرکز بودن آموزش عمومی در دانشگاه‌های آمریکا، نمونه‌ی بهتری برای مطالعه و تطبیق با آموزش عمومی ایران محسوب می‌شود. دانشگاه‌های اروپا و استرالیا و کانادا دارای برنامه آموزش عمومی یکسانی نمی‌باشند و به تناسب هر دانشکده برنامه‌ای جدا در نظر گرفته شده است. همچنین از میان دانشگاه‌های

برتر آسیا نیز دانشگاه بیروت از این منظر انتخاب شده است که نزدیکی دینی و جغرافیایی بیشتری با کشور ما دارد.

یافته‌های پژوهش

تغییرات آموزشی: دنیای امروز علاوه بر متخصصان رشته‌های تخصصی، به افرادی نیاز دارد که از اطلاعات و توانایی‌های عمومی لازم نیز برخوردار باشند، اهمیت دروس عمومی ضرورت بازبینی مداوم، به موقع و مناسب برنامه‌های درسی را چندین برابر می‌سازد؛ به گونه‌ای که بتواند پاسخ گوی نیازها و شرایط روز باشد و در جهتی درست در راستای رسیدن به اهداف خود حرکت نماید. به همین منظور دانشگاه‌ها کمیته و یا نهادی را مسئول ارزیابی برنامه‌های درسی آموزش عمومی نموده‌اند. این کمیته‌ها در دانشگاه‌های مورد مطالعه نیز وجود دارند. اما کیفیت عمل این کمیته‌ها قابل تأمل و بررسی است. دانشگاه‌های یو سی داویس، میسوری و بیروت، کمیته‌ای متشکل از اعضای مختلف اعم از کارشناسان آموزشی، کارشناسان دانشکده‌ها و همچنین نماینده‌ای از سوی دانشجویان حضور دارند که به طور مستمر و همه جانبه به بررسی برنامه‌های آموزش عمومی می‌پردازند. آخرین تغییرات صورت گرفته در این برنامه‌ها برای دانشگاه میسوری، سال ۱۹۹۷، داویس، ۲۰۱۱ و بیروت ۲۰۱۳ بوده است. مسئولیت بازبینی برنامه‌های دروس عمومی در دانشگاه‌های ایران بر عهده «شورای عالی انقلاب فرهنگی» می‌باشد که آخرین تغییرات نیز در سال ۱۳۸۳ صورت گرفته است که چگونگی این تغییرات نیز در جای خود قابل بررسی است.

جدول ۱. بررسی تطبیقی ارزیابی برنامه‌های عمومی دانشگاه‌های مورد مطالعه

ارزیابی برنامه آموزشی عمومی		یو سی داویس	بیروت	تهران
دوره آموزش عمومی	کمیته ارزیابی از هشت	ارزیابی توسط هیئت مدیره	مسئولیت ارزیابی دوره‌های	
باید حداقل هر سه سال	عضو تشکیل شده است	هر سه سال (شش ترم) به دو	عمومی بر عهده شورای	
یک بار باید به بررسی	که شامل نماینده‌هایی از	روش مستقیم و غیر مستقیم	عالی برنامه ریزی آموزشی	
این پردازد که آیا علاقه	کالج‌های ارائه دهنده	صورت می‌گیرد. روش	است که این مسئولیت را در	
و ثبت نام کافی برای	آموزش در مقطع	مستقیم: (الف) ارزیابی	قالب ارائه فرم‌هایی جهت	
ادامه دوره در برنامه	کارشناسی، مدارس	سرفصل (ب) آزمون‌های	بازبینی در دوره‌ها بر عهده	
آموزش عمومی وجود	حرفه‌ای و کمیته	استاندارد شده دانشجویان.	دانشگاه‌ها و اساتید قرار داده	
			است که به دلیل عدم وجود	

دارد. (General education at Missouri state university report, 2013)	دوره‌های آموزش، به علاوه، دانشجویان مقطع کارشناسی و اتحادیه علمی خواهد بود. (General catalog, 2014)	روش غیر مستقیم: ارزیابی پژوهش، مصاحبه گروهی و فردی دانشجویان. (The AUB's General Education Program, 2013)	قوانین و وظایف مشخص، بخش اصلاح و بازبینی در برنامه‌های عمومی عملاً انجام نمی‌پذیرد. (آیین‌نامه شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۳).
---	---	---	--

جدول ۲. بررسی تطبیقی تغییرات آموزشی دانشگاه‌های مورد مطالعه

تغییرات آموزشی			
میسوری	یوسی‌داویس	بیروت	تهران
<p>قبل از سال ۱۹۹۷، برنامه آموزش عمومی دانشگاه ایالتی میسوری از یک مدل توزیعی گسترده پیروی می‌کرد که متشکل از بیش از ۳۵۰ گزینه طراحی شده بود که مجموعه‌ای از اهداف و نتایج یادگیری مبهم و ضعیفی را تعیین نموده بود. اصلاحات آموزش و پرورش عمومی در ژانویه ۳۱، ۱۹۹۵. پس از یازده جلسات در طی یک دوره دو ماهه به مجلس سنا دانشکده ارائه شد، ساختار یک برنامه جدید با اهداف و اهداف مشخص تر تصویب شد. (General education at Missouri state university report, 2013)</p>	<p>آخرین تغییرات انجام شده در این دوره‌ها پاییز ۲۰۱۱ بوده است. (General catalog, 2014)</p>	<p>آخرین تغییرات انجام شده در دوره‌ها در سال ۲۰۱۳ بوده است. (The AUB's General Education Program, 2013)</p>	<p>نظارت و تغییرات بر آموزش عمومی بر عهده شورای عالی برنامه ریزی آموزشی می‌باشد که سرفصل آموزش عمومی در سال ۱۳۷۳ انجام شده است. آخرین تغییرات طی مصوبه‌ای مورخ ۱۳۸۳/۰۴/۲۳ صورت گرفته است. با این حال آیین نامه مجزایی برای دروس عمومی وجود ندارد و این دروس در قالب سرفصل‌های رشته‌های ارائه شده است. اما دانشگاه‌ها در معرفی منابع اختیارات دارند که کتب دروس عمومی توسط دانشگاه‌ها تا حدودی به‌روز آوری شده است. (آیین نامه شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۳).</p>

مقررات آموزشی: مطالعه دانشگاه‌های مورد مطالعه نشان داده است که دانشگاه لزوم گذراندن برنامه‌های آموزش عمومی را برای دانشجویان الزامی می‌دانند و امکان معادل سازی دروس برای تمامی دانشگاه‌ها وجود دارد. اما نکته قابل ملاحظه دستورالعمل‌های

دانشگاه میسوری است که امکان پیش ارزشیابی را برای دانشجویان فراهم آورده است تا دانشجویانی که مدعی برخورداری دانش و اطلاعات لازم در زمینه‌ای خاص هستند و با شرکت در این ارزشیابی‌ها از اتلاف وقت و هزینه صرفه جویی نمایند.

جدول ۳. بررسی تطبیقی مقررات آموزشی دانشگاه‌های مورد مطالعه

مقررات آموزشی			
تهران	بیروت	یوسی داویس	میسوری
			اجباری بودن دوره‌ها
تمامی دانشجویان	تمامی دانشجویان	تمامی دانشجویان	دانشجویانی که دوره‌های آموزش عمومی را در دانشکده و یا دانشگاه‌های دیگر گذرانده باشند امکان معادل سازی فراهم است.
موظف به گذراندن دوره‌های آموزش عمومی می‌باشند.	موظف به گذراندن دوره‌های آموزش عمومی می‌باشند.	موظف به گذراندن دوره‌های آموزش عمومی می‌باشند.	وجود نوعی پیش ارزشیابی یا آزمون‌های تعیین سطح برای دانشجویانی که معتقدند از مهارت کافی در هر یک از دوره‌ها برخوردارند. این عمل به منظور جلوگیری از اتلاف وقت و هزینه انجام می‌شود.
دانشجویانی که دوره‌های آموزش عمومی را در دانشکده و یا دانشگاه‌های دیگر گذرانده باشند امکان معادل سازی فراهم است. (آیین نامه شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۳).	دانشجویانی که دوره‌های آموزش عمومی را در دانشکده و یا دانشگاه‌های دیگر گذرانده باشند امکان معادل سازی فراهم است. (The AUB's General Education Program, 2013)	دانشجویانی که دوره‌های آموزش عمومی را در دانشکده و یا دانشگاه‌های دیگر گذرانده باشند امکان معادل سازی فراهم است. (General Education catalog, 2014)	میسوری (General education at Missouri state university report, 2013)

هدف برنامه‌های آموزش عمومی: رسالت دانشگاه‌ها محدود به تربیت متخصصان مورد نیاز جامعه نمی‌باشد. قطعاً متخصصان و کارشناسان متعلق به جامعه‌ای فراتر از محیط کاری خود محسوب می‌شوند. تربیت دانشجویانی مطلع، آگاه، مسئولیت پذیر و با فضایل اخلاقی و... نیز از وظایف دانشگاه‌ها محسوب می‌شود. بدین منظور برنامه‌های آموزش عمومی به عنوان ابزاری اندیشیده شده‌اند که مهارت، توانایی، تجارب و دانشی فراتر از رشته تخصصی افراد به آنان ارائه دهند تا بتواند شهروندانی مفید و موثر برای جامعه در تمامی عرصه‌های و ارکان جامعه باشند. این هدف از اهداف کلیدی و اصلی تمامی دانشگاه‌های مورد مطالعه بوده است.

جدول ۴. بررسی تطبیقی هدف آموزش عمومی دانشگاه‌های مورد مطالعه

هدف آموزشی عمومی			
میسوری	یوسی داویس	بیروت	تهران
پرورش افراد تا قادر به انتخابی متفکرانه باشند که منجر به زندگی خلاق و مولد و مشارکت مسئولانه در جامعه شود.	ارتقای رشد فکری تمامی دانشجویان دوره کارشناسی با تضمین اینکه به دانش گسترده‌ای دست یابند که دیدگاه آنان را فراتر از رشته تحصیلشان گسترش یابد و به عنوان شهروندان در یک جامعه مبتنی بر دانش به خوبی خدمت نمایند.	آموزش مهارت‌های اساسی و دانش به تمامی دانشجویان که سبب پرورش رشد فکری آنها و تربیت فارغ‌التحصیلان آگاه و مطلع شود.	توسعه بخشیدن به اطلاعات و معلومات عمومی دانشجویان و رشد بینش فرهنگی آنان، بر اساس فرهنگ و معارف و عقاید اسلامی و برای آشنایی با منطق و روش‌های علمی. (آیین نامه شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۳).
(General education at Missouri state university report, 2013)	(General catalog, 2014)	(The AUB's General Education Program, 2013)	

واحدهای برنامه آموزش عمومی: مطالعه واحدهای درسی دانشگاه‌های مورد مطالعه که با تفصیل و جزئیات آن در جداول شماره ۸-۵ آمده است، نشان دهنده آن است که موضوعات ارائه شده در دانشگاه به طور کامل مشابهت ندارند و مؤلفه‌ها و موضوعات آموزش‌های عمومی در دانشگاه‌های مختلف متنوع هستند؛ چرا که این موضوعات اهداف، رسالت‌ها و برنامه‌های راهبردی خاص خود را دارند و در جهت دست یابی به آن‌ها، برنامه‌های درسی و از جمله برنامه‌های درسی آموزش عمومی خود را تدوین می‌کنند. با این حال تفاوت‌ها و تمایزها در مقایسه با دانشگاه تهران بیشتر به چشم می‌خورد. همچنین برنامه‌ی درسی عمومی در حیطه واحدهای اختیاری و متنوعی معرفی می‌شوند تا دانشجویان با توجه به نیازهای خود به انتخاب آن‌ها پردازند. در حالی که در دانشگاه تهران این واحدها به صورت کاملاً تعریف شده و محدود ارائه می‌شوند و تنها در برخی دروس معارف اسلامی امکان انتخاب وجود دارد که در مقایسه یا دیگر دانشگاه‌ها در گزینه‌های بسیار محدودتری این امکان فراهم شده است که حداکثر سه درس انتخاب صورت می‌گیرد. جدول شماره ۹ مقایسه‌ای از چگونگی واحد‌های ارائه شده در دانشگاه‌ها را نشان می‌دهد. به طور کلی حداقل واحدهایی که برای آموزش عمومی در نظر

گرفته شده است؛ در دانشگاه یو سی داویس ۷۱ واحد، دانشگاه میسوری ۴۵ واحد، دانشگاه بیروت ۳۳ واحد و دانشگاه تهران ۲۱ واحد می‌باشد. که به طور یقین وجود واحدهای کمتر که دال بر آموزش‌های کمتری نیز می‌باشد

جدول ۵. بررسی دوره‌های آموزش عمومی دانشگاه ایالتی میسوری

واحد	مواد درسی	دوره‌ها	دانشگاه ایالتی میسوری
واحد ۲		سمینار یکساله	
واحد ۳		ارتباطات نوشتاری و سواد اطلاعاتی (نوشتن ۱)	مبانی (۱۴-۱۶ واحد)
واحد ۳		ارتباطات شفاهی	هدف:
واحد ۳-۵		سواد کمی	آماده سازی دانشجویان برای کار علمی در دانشگاه
واحد ۳		ارتباطات نوشتاری و یادگیری کاربردی و یکپارچه (نوشتن ۲)	
واحد ۶		علوم اجتماعی و رفتاری	دانش فرهنگی (۱۲ واحد)
واحد ۳	فیلم، تاریخ، ادبیات، و فلسفه	علوم انسانی	هدف: کسب تجربه در علوم انسانی، هنر و علوم اجتماعی / رفتاری.
واحد ۳	هنر، رقص، نوشتن خلافتانه، موسیقی، و تئاتر	هنر	
واحد ۳-۵	زیست شناسی عمومی. زیست شناسی انسانی	علوم زیستی	دانش طبیعی (۱۰-۷ واحد)
واحد ۳-۵	نجوم، شیمی، زمین شناسی، جغرافیا، فیزیک	علوم فیزیکی	هدف: کسب تجربه زندگی و علوم فیزیکی
واحد ۶	تاریخ آمریکا، دموکراسی آمریکایی، فعالیت‌های مدنی، و شهروندی	تاریخ و شکل گیری آمریکا، قانون اساسی ایالت متحده و میسوری	امور عمومی (۱۲ واحد)
واحد ۳	مطالعه دیدگاه‌های متفاوت، چند فرهنگی، و مذهبی	صلاحیت فرهنگی	هدف: کسب تجربه عمومی از طریق دوره‌های صلاحیت فرهنگی، رهبری اخلاقی، و تعاملات جامعه.
واحد ۳	رهبری اخلاقی، صلاحیت‌های فرهنگی، و تعامل اجتماعی	موضوعات عمومی	

جدول ۶. بررسی دوره‌های آموزش عمومی دانشگاه یوسی دیویس

واحد	مواد درسی	دوره	دانشگاه یوسی داویس
۱۲-۲۰	هنر و علوم انسانی تربیت دانشجویانی با سنت‌های عقلانی، دستاوردهای فرهنگی و جریان‌های تاریخی	۳	موضوعات گسترده (۵۲ واحد)
۱۲-۲۰	علوم و مهندسی دانش در زمینه ایده و برنامه‌های کاربردی رشته‌های علمی، برقراری ارتباط بین حیطه، قدرت، محدودیت‌ها و درخواست علوم		افزایش دانش عمومی دانشجویان
۱۲-۲۰	علوم اجتماعی دانش در زمینه فعالیت‌های فردی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی افراد		
۸ واحد	انشاء انگلیسی		
۶ حداقل واحد	نوشتن تجربه‌ها	سوادآموزی با کلمات و تصاویر حداقل ۲۰ واحد	
۳ حداقل واحد	مهارت‌های شفاهی	کمک به دانشجویان به ایجاد ارتباط بین اندیشه‌ها و ایده‌ها در اشکال نوشتاری، شفاهی و دیداری	
۳ حداقل واحد	سواد دیداری		
۶ حداقل واحد	تاریخ، حکومت و فرهنگ‌های آمریکا	سواد مدنی و فرهنگی حداقل ۹ واحد تربیت دانشجویانی متفکر با مشارکت فعال در جامعه مدنی، چگونگی تحلیل روابط اجتماعی و سازمانی، فهم تنوع فرهنگی آمریکا و درک روابط بین ملل، فرهنگ محلی و جهان	سواد هسته‌ای (۳۵ واحد) جهت رسیدن به موفقیت حرفه‌ای و تربیت شهروندانی متعهد متفکر در جامعه و جهان
۳ حداقل واحد	فرهنگ‌های جهانی	سواد کمی تربیت دانشجویان با مهارت استدلال کمی جهت ارزیابی دانش و ادعا از طریق روش‌های کمی	
۳ حداقل واحد	سواد علمی فهم روش‌های بنیادی رویکرد علمی، ایجاد دانش جدید و فهم چگونگی ارتباط بین یافته‌های علمی با سایر رشته‌ها و سیاست‌های عمومی		

جدول ۷. بررسی دوره‌های آموزش عمومی دانشگاه آمریکایی بیروت

واحد	مواد درسی	دوره	دانشگاه آمریکایی بیروت
۳ واحد	انگلیسی آکادمیک و پیشرفته		مهارت ارتباطی زبان انگلیسی (۶-۳ واحد)
۳ واحد	قواعد انگلیسی	۴ دوره	هدف: کسب مهارت مکالمه و نوشتن ارتباطاتی و سواد
۳ واحد	انگلیسی برای تجارت بین‌المللی		اطلاعاتی زبان انگلیسی
۶ واحد	عربی برای رسانه	۲۸	مهارت ارتباطی زبان عربی
۳ واحد	گرامر و نحو عربی، زبان شناسی	دوره	(۳ واحد)

۳ واحد	ادبیات و شعر عرب (کلاسیک، مدرن، عباسی، صوفی، نوستالژی، ...)	هدف: کسب مهارت نوشتن به زبان عربی
۳ واحد	نوشتن تخصصی	
۳ واحد	مطالعات قرآنی	
۳ واحد	مطالعات آمریکایی و رسانه‌ای، مدنیت	علوم انسانی (۱۲ واحد)
۳ واحد	تاریخ، فلسفه، معماری، باستان شناسی، هنر و تاریخ هنر	هدف: ارائه اشکال مختلف فرهنگی و لحظات مختلف تاریخی جهت رشد تحلیلی، انتقادی، و توانایی‌های بازتابنده دانشجویان
۳ واحد	اقتصاد	علوم اجتماعی (۶ واحد)
۳ واحد	آموزش، روانشناسی	هدف: کسب توانایی تجزیه و تحلیل و درک رفتار فردی، گروهی، اجتماعی و یا فرهنگی انسان و بررسی تجربی مسائل
۳ واحد	مطالعات اجتماعی	علوم اجتماعی
۲-۴ واحد	زیست شناسی، زمین شناسی، فیزیک و شیمی	علوم طبیعی (۶ واحد)
۳ واحد	علوم کامپیوتر	توضیح مفاهیم اساسی در علوم طبیعی و نشان دادن روش‌های معمول علمی پژوهش
۴ واحد	ریاضیات	تفکر کمی (۳ واحد)
۳ واحد		توانایی دانشجویان در تعریف، تخمین و حل مسائل در رشته‌های دانشگاهی و یا در شرایط دیگر
۳ واحد		مهارت نوشتن در رشته تخصصی (۳ واحد)

جدول ۸. بررسی دوره‌های آموزش عمومی دانشگاه تهران

واحد	مواد درسی	دوره	دانشگاه تهران
۲ واحد	اندیشه اسلامی ۱	۲	مبانی نظری اسلام (۴ واحد)
۲ واحد	اندیشه اسلامی ۲		
۲ واحد	آیین زندگی (اخلاق کاربردی)		
۲ واحد	اخلاق اسلامی (مبانی و مفاهیم)	۳	معارف اسلامی (۱۲ واحد)
۲ واحد	فلسفه اخلاق (با تکیه بر مباحث تربیتی)		
۲ واحد	آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۳	هدف: توسعه و تعمیق باورها و اندیشه‌های دینی و انقلابی و تحول مثبت در رفتارهای فردی و اجتماعی نسل جوان دانشگاهی و مقابل آگاهانه با شبهات و تفکرات التقاطی
۲ واحد	انقلاب اسلامی ایران		
۲ واحد	اندیشه سیاسی امام خمینی		
۲ واحد	فرهنگ و تمدن اسلام	۱	تاریخ و تمدن اسلامی (۲)

و ایران		(واحد)	
واحد ۲	تفسیر موضوعی قرآن	۲	آشنایی با منابع اسلامی (۲ واحد)
واحد ۲	تفسیر موضوعی نهج البلاغه		
واحد ۳		۱	زبان خارجه هدف: کسب مهارت سرعت در خواندن، آشنایی با لغات و اصطلاح ادبیات فارسی
واحد ۳		۱	هدف: آشنایی دانشجویان با زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی ایران و اندیشه‌های ایرانی - اسلامی
واحد ۱	تربیت بدنی ۱	۲	تربیت بدنی (۲ واحد) هدف: فراگرفتن شیوه‌های حفظ و نگهداری سلامت و تناسب بدن
واحد ۱	تربیت بدنی ۲		
واحد ۱		۱	دانش خانواده هدف: انتقال دانش و اطلاعات لازم در زمینه ازدواج و خانواده مسائل مربوط

- - -

۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

بحث و نتیجه گیری

مطالعاتی هم که در سطح دنیا و دانشگاه‌های معتبر صورت گرفته و مروری که به برنامه‌های درسی آن‌ها داشته‌ایم، نشان داده است در تمامی دانشگاه مجموعه‌ای تحت عنوان آموزش عمومی وجود دارد که دانشجویان رشته‌های مختلف ملزم به گذراندن این دوره‌ها می‌باشند. در واقع، تمامی دانشگاه‌ها و کالج‌های کنونی در جهان به ارائه دوره‌های عمومی به دنبال ارائه محتوا و عمل‌های متنوع از دیسیپلین‌های متنوع مبادرت می‌ورزند. بنابراین ضرورت وجود این دوره‌ها در دانشگاه‌ها انکار پذیر است و در اصل آن تردیدی نیست. همچنین هدف از ارائه این دوره‌ها در دانشگاه‌ها تا حدودی مشترک است. این دوره‌ها به منظور تربیت دانشجویانی با مهارت‌های ارزشمندی چون تفکر تلفیقی، ارتباطات، تفکر انتقادی و استدلال کمی می‌باشد که برای یادگیری مادام‌العمر ضروری است. به گونه‌ای که با تربیت همه جانبه توانایی‌ها، استعدادها، مهارت‌ها و تجارب دانشجویان، آنان را به شهروندانی موثر و مفید برای جامعه خود مبدل نمایند. اما به طور کلی فاصله قابل ملاحظه‌ای بین آموزش عمومی دانشگاه‌های ما با کشورهای مورد مطالعه وجود دارد که جای تأمل دارد. یکی از این موارد ماهیت این دوره‌ها با توجه به خواست و نیاز شرایط جامعه متفاوت است. به خصوص برای کشور ما که دارای نظام آموزشی و فرهنگی خاص است و پیام‌های زیادی در حوزه امور تربیتی، اخلاقی و سیاسی و در حوزه امور شناختی کشور، مکتب و دین آن وجود دارد که به دانشجوی خودش منتقل می‌کند. ضرورت گنجاندن این دروس در آموزش عمومی دانشگاه ما اجتناب ناپذیر است اما این بدان معنا نیست که آموزش عمومی را محدود به ارائه دانش دینی و فرهنگی نماییم. مطالعه دانشگاه‌های نمونه نشان داده است که دانشجویان علاوه بر برخورداری از دانش‌های دینی و فرهنگی، باید از دانش، مهارت‌های و توانایی‌های بنیادی و کلیدی نیز مجهز شوند که در قالب موضوعاتی مانند تفکر کمی، دانش علمی، مهارت نوشتن و مهارت پژوهش در

آموزش عمومی سازمان دهی شده است. آماده‌سازی دانشجویان برای مشاغل شغلی و حرفه ای با پرورش مهارت‌های عمومی مورد نیاز تمامی افراد در محیط کار را می‌توان از دیگر اهداف دانشگاه‌های مورد مطالعه استنباط نمود؛ لذا ورود این قبیل از موضوعات در دروس عمومی دانشگاه‌های کشور ما نیز خالی از فایده نخواهد بود. به در این جا می‌توان به ضرورت بازنگری در برنامه‌های درسی دروس عمومی دانشگاه‌های ایران اشاره نمود که این امر نیز با توجه به مطالعه دانشگاه‌های نمونه، خود جای تأمل دارد.

نتایج مطالعات انجام شده در دانشگاه‌های متفاوت جهان نشان دهنده فاصله زیادی بین چگونگی دوره‌های عمومی این دانشگاه‌ها و نظام آموزش عالی ایران در ابعاد مختلف اهداف، دوره‌ها، محتوا، تعداد واحدهای درسی و شیوه ارزشیابی وجود دارد بنابراین تغییر در معنا ضرورت مفهوم و چگونگی آموزش عمومی دانشگاه‌های ایران اجتناب ناپذیر است. چرا که ارزیابی اسناد نشان داده است که آخرین تغییرات کلی مربوط به سال‌های می‌باشد و قطعاً متناسب با نیازها و خواست‌های عصر کنونی نخواهد بود. وجود کمیته‌های ارزیابی و لزوم ارزیابی‌های مداوم کارایی و کیفیت دوره‌های آموزش عمومی نیز از نقاط مثبت این دانشگاه‌ها می‌باشد و بررسی‌های متعددی نیز در این زمینه صورت می‌گیرد که قابل ملاحظه‌ترین بخش آن حضور نماینده‌ای از دانشجویان کارشناسی در این کمیته‌ها می‌باشد که هر چه بیشتر از کیفیت برگزاری دوره‌ها اطمینان حاصل شود و با بررسی‌های مکرر امکان اصلاحات زود هنگام میسر می‌شود در حالی که دوره‌های آموزش عمومی در دانشگاه‌های ایران توسط نهاد «شورای عالی انقلاب فرهنگی» پایه گذاری شده است و مسئولیت بازبینی برنامه‌ها بر عهده دانشگاه‌ها، دانشکده‌ها، گروه‌ها و اساتید می‌باشد و از آنجایی که الزامی از سوی این شورا صورت نمی‌گیرد، مسئله ارزیابی در دانشگاه‌های کشور چندان مورد توجه نمی‌باشد. نکته قابل تأمل دیگر مطالعه دانشگاه‌های نمونه، وجود تنوع در حیطه‌های موضوعی ارائه شده در آموزش عمومی می‌باشد که این امکان را فراهم می‌نماید که دانشجویان با انتخاب هر یک از دروس متنوع ارائه شده، رغبت آنان را به شرکت موثر و بهره برداری مفید از دوره بیشتر خواهد شد؛ لذا دستیابی به اهداف و موفقیت دوره‌ها متضمن خواهد شد. با توجه به تفاوت‌ها و شباهت‌های ساختاری در برنامه‌های درسی دانشگاه‌های مختلف، آنچه که ضروری است، بازنگری در کمیت و

کیفیت دوره‌های آموزش عمومی دانشگاه‌های کشور و مرتفع کردن تنگناهایی که در این خصوص وجود دارد.

منابع

- آیین نامه شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۳/۷/۲۸.
سند چشم انداز دانشگاه تهران در افق ۱۴۰۴، (۱۳۹۰).
- عارفی، محبوبه؛ قهرمانی، محمد؛ رضایی زاده، مرتضی. (۱۳۸۸). ضرورت و راهکارهای بهبود برنامه‌ی درسی دروس عمومی دوره‌ی کارشناسی از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی. *فصلنامه مطالعات برنامه درسی*. سال سوم، شماره ۱۰، صص ۹۴-۱۲۹.
- Aldegether. A. R. (2015), "What Every Student Should Know": General Education Requirements in Undergraduate Education. *World Journal of Education Vol. 5*, No. 3, pp. 8-14.
- Brint, S., Proctor, K., Murphy, S. P., Turk-Bicakci, L., & Hanneman, R. A. (2009). General Education Models: Continuity and Change in the U.S. Undergraduate Curriculum, 1975-2000, *The Journal of Higher Education*, Vol. 80, No. 6, pp. 605-642.
- Garrison Duncan, A.(2014). for the degree of Doctor of Philosophy, General Education in the 21st Century: Aspirational Goals and Institutional Practiceby, the University of Oregon.
- General catalog. (2014). University of California. UC Davis. Retrived from: <http://catalog.ucdavis.edu/>
- General education at Missouri State University Report. (2013). Faculty Senate Approved April, <http://www.missouristate.edu/generaleducation>
- Murphree. S. D. (2014) Student perceptions of in-class writing in the inverted, the teacher history General Education, *University History Survey Course*, Vol.47, No.2, pp, 209-219.

Laird, T. F. N., & Garver, A. K. (2010). The effect of teaching general education courses on deep approaches to learning: how disciplinary context matters, *research in higher education*, Vol. 51, pp. 248-256.

Pring, R. (1993). Liberal Education And Vocational Preparation. In: Beyond Liberal Education. Edited By Robin Barrow And Patricia White, Routledyl.

Shankman. C. K. (2012). General Education at Catholic Colleges and Universities. Center for the Advancement of Catholic Higher Education.

The AUB's General Education Program, (2013). GE Requirements. Reterived from: [http://www.aub.edu.lb/units/general-education/Undergraduate Core Currorulum 2011-2010](http://www.aub.edu.lb/units/general-education/Undergraduate%20Core%20Currorulum%202011-2010), Tulane University

Zayed. S. K. (2013). the paradox of mortimer J. Adler: revisiting the distinction between liberal and general education, *comparative & international higher education*, 5, 41-46.